

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ԱԾԻ ԲԻ ՆԵՔԷ ԱՒ ՆՕՂԱԾՆՈՂԱՅԻ Դ ՕԷ ԿԵՒ Դ Դ ԷՎԱՆԵՔԷ ՕԻ ԷՂԱԾՆԵՕՂՈ
ARMENIAN STATE UNIVERSITY OF ECONOMICS

ԲԱՆԲԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ

ԱՂՆՈՒ ԷԷ ԱԾԻ ԲԻ ՆԵՒ ԱՒ ԱՒ ՆՕՂԱԾՆՈՂԱՅԻ Դ Դ ԱՒ ԿԵՒ Դ Դ ԷՎԱՆԵՒ ԱՒ
ՕԻ ԷՂԱԾՆԵՕՂՈ

MESSENGER OF ARMENIAN STATE
UNIVERSITY OF ECONOMICS

4(32)

«ՏՆՏԵՍԱԳԵՏ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՐԵՎԱՆ 2013

**Հանդեսը լույս է տեսնում տարեկան չորս անգամ
Հրատարակության 10-րդ տարի**

Գլխավոր խմբագիր՝ Հովսեփ ԱՂԱԶԱՆՅԱՆ

Խմբագրական խորհուրդ՝ Կորյուն ԱԹՈՅԱՆ (խորհրդի նախագահ), Սուրեն ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ, Սամսոն ԴԱՎՈՅԱՆ, Արարատ ԶԱՔԱՐՅԱՆ, Մարի ԶԱՔԱՐՅԱՆ, Աշոտ ԹԱՎԱԴՅԱՆ, Գրիգոր ԿԻՐԱՎՈՍՅԱՆ, Արկադի ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ, Գոհար ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ (պատասխանատու քարտուղար), Ատոմ ՍԱՐԳՍՅԱՆ, Միքայել ՄԵԼԿՈՒՄՅԱՆ, Սուսաննա ԶԱԼԱԲՅԱՆ (ավագ խմբագիր), Մարտիրոս ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ, Աշոտ ՍԱԼՆԱԶԱՐՅԱՆ, Աղասի ՍԱՐԳՍՅԱՆ, Արամ ՍԱՐԳՍՅԱՆ, Վարդան ՍԱՐԳՍՅԱՆ, Յուրի ՍՈՒՎԱՐՅԱՆ, Գագիկ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ, Իշխան ՏԻԳՐԱՆՅԱՆ, Պարույր ՔԱԼԱՆԹԱՆՅԱՆ

Ճեփառի նախագահ՝ Ի ԳՅՈՒՆ ԱՏՈՅԻ

Գլխավոր խմբագիր՝ Է՛լ ժյոն ԱՏՈՅԻ (председатель), Աժեօժեօ
ԱԷԹԱԻ ԱՕԻՅԻ , Աձաձե ԱՁԹԱԻ ԲԻ , Նոժձի ԱՁԱԻ ԹԷԻՅԻ , Նաի -
նի Ի ԱՁԱԻ ԲԻ , Աձաձաձ ՇԱԷԱԹԻՅԻ , Ի ձձե ՇԱԷԱԹԻՅԻ , Ի ձձոձ
ԷԱԷԱԻ ՕԱԹԻՅԻ , Աձեօձ ԷԷԹԱԷԻ ՆԻՅԻ , Աձի Ի ԱԹԱԹԻՅԻ ,
Ի ձձաձ Ի ԱԷԷՕԻ ԲԻ , Աի ձձ Ի ԱՁԱԻ ԱՆԻՅԻ (ի ձձաձոնձաձի Ի նե
նեձձաձաձ), Ի ձձձձձի Ի ԱՕԹԻ ՆԻՅԻ , Աձի ձձ ՆԱԷԻ ԱՇԱԹԻՅԻ ,
Աձաձե ՆԱԹԷԷՆԻՅԻ , Աձաձ ՆԱԹԷԷՆԻՅԻ , Աձաձաձ ՆԱԹԷԷՆԻՅԻ ,
Իձձե ՆՕԱԹԻՅԻ , Աձի ձձ ՕԱԱԱԻՅԻ , Էձձի ՕԷԱԹԱԻ ԲԻ , Նո-
նի Ի ձձ ×ԱԷԱԻՅԻ (նձձաձձեձ ձձաձեձի ձձ)

Editor-in-chief Hovsep AGADJANYAN

Editorial board: Koryun ATOYAN (chairman), Susanna CHALABYAN (senior editor), Samson DAVOYAN, Suren GEVORGYAN, Arkadi HAYRAPETYAN, Gohar HOVHANNISYAN (executive secretary), Paruyr KALANTARYAN, Grigor KIRAKOSYAN, Atom MARGARYAN, Mikayel MELKUMYAN, Martiros PETROSYAN, Ashot SALNAZARYAN, Aghasi SARGSYAN, Aram SARGSYAN, Vardan SARGSYAN, Yuri SUVARYAN, Ashot TAVADYAN, Ishkhan TIGRANYAN, Gagik VARDANYAN, Ararat ZAKARYAN, Mary ZAKARYAN

«Բանբեր Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի»
հանդեսն ընդգրկված է դոկտորականատենախոսությունների
արդյունքների տպագրման համար ընդունելի գիտական
հրատարակությունների ցանկում:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՏՈՄ ԿԱՐԴԱՆՅԱՆ

Տնտեսական զարգացման հայեցակարգային ընկալումները..... 9

ՀՈԿՍԵԹ ԱՂԱԶԱՆՅԱՆ

Տնտեսական աճի որակի հարցի շուրջ..... 29

ՄԻԶԱԶԳԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ԴԻԱՆԱ ԳԱՆՈՅԱՆ

Համաշխարհային տնտեսության ժողովրդագրական հիմնախնդիրը
և Հայաստանի Հանրապետությունը..... 38

ԱՆՈՒՇ ԱՆԱՆՅԱՆ

Ներդրումային գործընթացների կարգավորման արդի հիմնախնդիր-
ները ՀՀ-ում..... 46

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՇՈՒԿԱ

ՄԵՎԱԿ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

Կենսաթոշակային բարեփոխումների և կենսաթոշակային ֆոնդերի
կառավարման միջազգային փորձի վերլուծությունը..... 53

ԱՐՄԱՆ ՏՈՆԻԿՅԱՆ

Վարկային քաղաքականության անհրաժեշտությունը վարկային
պորտֆելի արդյունավետ կառավարման գործընթացում..... 69

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՇՈՏ ՄԱՆԱԶԱՐՅԱՆ, ԱՐՄԵՆ ԿԱՐԴԱՆՅԱՆ, ԼԻԼԻԹ ՄԱՆՈՒԶԱՐՅԱՆ

Ապահովագրական շուկայի ձևավորման և զարգացման հիմնա-
խնդիրները ՀՀ-ում..... 78

ՀԱՇՎԱՊԱՀԱԿԱՆ ՀԱՇՎԱՌՈՒՄ ԵՎ ԱՌԻԴԻՏ

ԼԻԱՆԱ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Ներդրումային ռիսկի կառավարման ծրագրերի ու հիմնական մեթոդ-
ների դասակարգումը..... 90

ԱՌԹՈՒՐ ՄԱՐԳԱՅԱՆ

ՀՀ արտադրական կազմակերպությունների սնանկացումը բնորոշող
ֆինանսական գործակիցների վերլուծությունը..... 103

ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՈՌԻԴԻԿ ՀՈԿՍԵԹՅԱՆ

Վիճակագրական մոդելավորման և կանխատեսման գործընթացնե-
րում որոշակի պարտադիր նախադրույթների կիրառումը..... 118

ՈՌՈՋԱՆՆԱ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

ՀՀ մանրածախ առևտրային կազմակերպությունների գործունեության
արդյունավետության վիճակագրական վերլուծությունը ինդեքսային
մեթոդով..... 124

ՋՐՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅՈՒՆ***ՍԵՐՉԵՅ ՄԵԼՔՈՒՄՅԱՆ, ՇՈՒՇԱՆ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ***

Ջրոսաշրջության ու հանգստի ինդուստրիայի զարգացման նախապայմանները Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում 130

ՔԱՂԱՔԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ***ՎԱՐԴԱՆ ԱԹՅԱՆ***

Հարավային Կովկասի անվտանգության հարցերի շուրջ 136

ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐ***ԼԱՐԻՍԱ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ***

Ազգային պատվիրակությունը և Հայկական հարցը (1918 – 1923 թթ.)... 146

«Բանբեր Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի»

հանդեսի 2013 թ. հրապարակումների ցանկը 162

ՆՒ ԿՆԵՐԱԿՆԵՐ

ՔՈՆՈՄԻՇԱՆԵՐԱԿԱՆ ԹԵՐԻԱ

ԱՏՈՄ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

Կոնցեպտուալ վերաբերման ՔՈՆՈՄԻՇԱՆԵՐԱԿԱՆ զարգացում 9

ՕՎՏԵՍ ԱԳԱԾՅԱՆՅԱՆ

Կ ՎՈՐՈՍՍՈՒ Օ ԿԱՇՏԵՎԵՐԱՆ ԶԵՆՈՄԻՇԱՆԵՐԱԿԱՆ ՐՈՍՏԱ 29

ՄԵՃՈՒՆԱՐՈՒԴՆԵՐԱՆ ԶԵՆՈՄԻՇԱՆԵՐԱԿԱՆ ՕՏՈՒՇՈՒՆԻԱ

ԴԻԱՆԱ ԳԱԼՕՅԱՆ

Դեմոգրաֆիկական թրեմա մաՐՈՎՈՅ ԶԵՆՈՄԻՇԱՆԵՐԱԿԱՆ և ՐԵՍՍԵԼԻԿԱ ԱՐՄԵՆԻԱ 38

ԱՆՍԱՆ ԱՆԱՆՅԱՆ

ԱԿՏՄԱԿԱՆ թրեմա մաՐՈՎՈՅ ԱՐԵԳՈՒԼԻՐՈՎԱՆԻԱ ԻՆՎԵՏԻՇԱՆԵՐԱԿԱՆ թրեմա մաՐՈՎՈՅ 46

ՖԻՆԱՆՏՈՎ ՐՅՈՒՆ

ՏԵՎԱԿ ՄԱՆՍՅԱՆ

ԱՆԱԼԻԶ մեՃՈՒՆԱՐՈՒԴՆԵՐԱՆ թրեմա մաՐՈՎՈՅ ՐԵՓՈՐՄ և ԱՐԿՈՒՆԱՆԻԱ թրեմա մաՐՈՎՈՅ ՐԵՓՈՐՄ 53

ԱՐՄԱՆ ՏՈՆԻԿՅԱՆ

ՆԵՕԲՈՒԾԻՄՈՒԹՅՈՒՆ թրեմա մաՐՈՎՈՅ ԿՐԵԴԻՏՆԵՐԱԿԱՆ թրեմա մաՐՈՎՈՅ ԱՐԿՈՒՆԱՆԻԱ և ԱՐԿՈՒՆԱՆԻԱ թրեմա մաՐՈՎՈՅ 69

ՏՐԱՊՈՎԱՆԻԱ

ԱՏՈՒՏ ՏԱԼՆԱԶԱՐՅԱՆ, ԱՐՄԵՆ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ, ԼԻԼԻՏ ՄԱՆՍՅԱՆ

թրեմա մաՐՈՎՈՅ ՐԵՓՈՐՄ և զարգացում թրեմա մաՐՈՎՈՅ ՐԵՓՈՐՄ 78

ԲՄՊՏԵՐՏԵՐՏԻԿԱՆ ԱՐՇՈՒՆ և ԱՐԴՈՒՏ

ԼԻԱՆԱ ԳՐԻԳՐՅԱՆ

ԿԼԱՏԻՖԻԿԱՆ ԱՐՇՈՒՆԱՆ թրեմա մաՐՈՎՈՅ ԱՐԿՈՒՆԱՆԻԱ և ԱՐԿՈՒՆԱՆԻԱ թրեմա մաՐՈՎՈՅ 90

ԱՐՏՄՐ ՏԱՐԳՏՅԱՆ

ԱՆԱԼԻԶ թրեմա մաՐՈՎՈՅ ԿՈԵՓՖԻՇԻԵՆՏՆԵՐԱԿԱՆ ԱՐԿՈՒՆԱՆԻԱ և ԱՐԿՈՒՆԱՆԻԱ թրեմա մաՐՈՎՈՅ 103

ՏՏԱՏԻՏԻԿԱ

ՐՈՒԴԻԿ ՕՎՏԵՍՅԱՆ

ԱՐՇՈՒՆԱՆ ԱՐՇՈՒՆԱՆ ԱՐՇՈՒՆԱՆ ԱՐՇՈՒՆԱՆ ԱՐՇՈՒՆԱՆ ԱՐՇՈՒՆԱՆ ԱՐՇՈՒՆԱՆ 118

ՐՈՒՅԱՆՆԱ ԳԵՎՈՐԿՅԱՆ

ՏՏԱՏԻՏԻԿԱՆ ԱՐՇՈՒՆԱՆ ԱՐՇՈՒՆԱՆ ԱՐՇՈՒՆԱՆ ԱՐՇՈՒՆԱՆ ԱՐՇՈՒՆԱՆ 124

ՏՐԻՇՄ

ՏԵՐԳԵՅ ՄԵԼԿՄՅԱՆ, ՏՍՍԱՆ ԱՐՈՒՅՅԱՆ

ԱՐՇՈՒՆԱՆ ԱՐՇՈՒՆԱՆ ԱՐՇՈՒՆԱՆ ԱՐՇՈՒՆԱՆ ԱՐՇՈՒՆԱՆ 130

ПОЛИТОЛОГИЯ**ВАРДАН АТОЯН**

К вопросу о безопасности Южного Кавказа..... 136

ВОПРОСЫ ИСТОРИИ**ЛАРИСА МАНУКЯН**Национальная делегация и Армянский вопрос
(1918 – 1923 гг.)..... 146**Список публикаций „Вестника Армянского государственного
экономического университета” за 2013 г..... 162**

CONTENTS

THEORY OF ECONOMICS

ATOM VARDANYAN

Conceptual Perceptions of Economic Development 9

HOVSEP AGHADJANYAN

On the Issue of Economic Growth 29

INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

DIANA GALOYAN

Demographic Problem of the World Economy and the Republic of Armenia 38

ANUSH ANANYAN

Current Challenges of Regulating Investment Processes in the RA 46

FINANCIAL MARKET

SEVAK MANUKYAN

International Analysis of Pension Reforms and Pension Fund Management 53

ARMAN TONIKYAN

The Importance of Loan Policy in the Effective Loan Portfolio Management Process 69

INSURANCE

ASHOT SALNAZARYAN, ARMEN VARDANYAN, LILIT MANUCHARYAN

Issues of Formation and Development of Insurance Market in the Republic of Armenia 78

ACCOUNTING AND AUDIT

LIANA GRIGORYAN

Investment Risk Management Programs and Classification of Main Methods 90

ARTUR SARGSYAN

The Analysis of Financial Ratios Characterizing the Bankruptcy of the RA Manufacturing Enterprises 103

STATISTICS

RUDIK HOVSEPYAN

Some Mandatory Assumptions Used in Statistical Modeling and Forecasting 118

RUZANNA GEVORGYAN

The Statistical Analysis of Effectiveness of the Activity of the RA Retail Trade Enterprises by the Indexed Method 124

TOURISM

SERGEY MELKUMYAN, SHUSHAN HARUTUNYAN

Premises for the Development of Tourism and Recreation Industry in the Nagorno-Karabakh Republic 130

POLITOLOGY***VARDAN ATOYAN***

On Security Issues of the South Caucasus 136

ISSUES OF HISTORY***LARISA MANUKYAN***

The National Delegation and the Armenian Question (1918-1923). 146

**List of Publications of „Messenger of Armenian State University
of Economics” in 2013 .....****162**

Լրատվական գործունեություն իրականացնող «Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարան» պետական ոչ առևտրային կազմակերպություն: Գրանցման վկայական՝ 03Ա 054452 (ներդիր՝ 003)՝ տրված 30.06.2006: Հասցեն՝ Երևան 0025, Նալբանդյան 128:

«Բանբեր Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի» հանդեսի խմբագրության հասցեն՝ Երևան 0025, Նալբանդյան 128, Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարան, 3-րդ (բարձրահարկ) մասնաշենք, 6-րդ հարկ: Գրանցման վկայական՝ 01Մ000187: Ստորագրված է տպագրության՝ 20.12.2013: Պատվեր՝ 107: Տպաքանակ՝ 250: Ծավալը՝ 9,96 հրատ. մամուլ, 10,5 տպ. մամուլ, 14,7 պայմ. տպ. մամուլ: Չափսը՝ 70x108^{1/16}:

Հեռախոսներ՝ (010) 593 448, 4-48:

Էլփոստ՝ g.v.hovhannisyan@mail.ru

Կայքէջ՝ www.asue.am → կառուցվածք → «Բանբեր ՀՊՏՀ»

Համակարգչային ձևավորումը՝

ՈՐՁԱՆՆԱ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆԻ

Վերստուգող սրբագրիչ՝

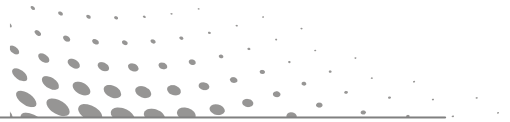
ՍԱԹԵՆԻԿ ԱԼԱՎԵՐԴՅԱՆ

«Տնտեսագետ» հրատարակչություն

Տպագրված է «Ոսկան Երևանցի» տպագրատանը
Երևան, Նոր Նորքի 1-ին գ., Սաֆարյան 11/1ա:

Ի ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ՀԵՂԻՍԿԱԿՆԵՐԻ

«Բանրեր Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի» գիտական հանդեսի խմբագրություն ներկայացվող նյութերը պետք է բավարարեն տեխնիկական հետևյալ պահանջները.

- շարվածքի տառատեսակը՝ Arial LatArm,
- տառաչափը՝ 12,
- տողամեջը՝ 1,5,
- հեղինակի անունը, ազգանունը (զլխատառերով), աշխատավայրը, պաշտոնը, գիտական աստիճանը, կոչումը, հեռախոսահամարը,
- տողատակում՝ աճման կարգով, հղումները. աղբյուրի հեղինակը, վերնագիրը, հրատարակության վայրը, տարեթիվը (մամուլի դեպքում՝ համարը) և էջը,
- վերջում՝ ռուսերեն և անգլերեն համառոտ ամփոփումները:

